

https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi0srq5o5fzAhXJNuwKHWnNCK0QFnoECAUQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fasset%2Fministrstva%2FMJU%2FSTIPS%2FVolitve%2FVprasanja-in-odgovori-ZVDZ_september-2020.docx&usg=AOvVaw1kkjdN6mZPRQi7gu6n8-dp

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO
SLUŽBA ZA TRANSPARENTNOST,
INTEGRITETO IN POLITIČNI SISTEM

Datum: september 2020

VPRAŠANJA IN ODGOVORI V ZVEZI Z IZVAJANJEM ZAKONA O VOLITVAH V DRŽAVNI ZBOR (ZVDZ):

1. Predpogoji za uvedbo (pravni, tehnični) in tveganja povezana z E-volitvami?

Veljavna volilna zakonodaja v splošnem ne predvideva oblik glasovanja, pri katerih se ne bi zahtevalo osebne prisotnosti volivca na volišču, predvsem pa ne določa spletnega oziroma internetnega elektronskega načina glasovanja. Izjema od »osebne prisotnosti« je poštno glasovanje, predvideno za volivce, ki so v priporu, zavodu za prestajanje kazni, v bolnišnici ali v socialnovarstvenem zavodu za institucionalno varstvo in invalide (drugi in tretji odstavek 81. člena Zakona o volitvah v državni zbor, ZVDZ), in za volivce, ki nimajo stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji ali za volivce, ki so na dan glasovanja v tujini, ker tam začasno prebivajo, ki lahko glasujejo po pošti ali na diplomatsko konzularnih predstavništvih Republike Slovenije (prvi in drugi odstavek 82. člena ZVDZ) ter z izjemo glasovanja na domu za volivce, ki se zaradi bolezni ne morejo osebno zglasiti na volišču (83. člen ZVDZ).

Izraz »e-volitve« lahko pomeni tudi (zgolj) uvedbo elektronskih glasovalnih strojev na fizičnih voliščih, zato nekateri govorijo o »i-volitvah«, ki naj bi pomenile uporabo varnega in anonimnega »internetnega glasovanja« oz. spletnih volitev. Vendarle pa **nova priporočila** (<https://www.coe.int/en/web/electoral-assistance/-/council-of-europe-adopts-new-recommendation-on-standards-for-e-voting>) glede standardov za e-glasovanje Sveta Evrope (Recommendation on Standards for E-Voting, junij 2017) uporabljajo zgolj termin »e-voting«, ki vključuje tudi internetni sistem glasovanja.

Prednosti spletnega glasovanja (i-volitve) so po mnenju mnogih predvsem v tehnološki posodobitvi ter poenostavitvi samega postopka glasovanja, s čimer lahko pričakujemo povečano sodelovanje/udeležbo na volitvah in s tem tudi večjo demokratičnost volitev. Prednosti nadalje obsegajo ekonomičnost takšnih volitev, olajšano delo volilnih organov oziroma celo odsotnost potrebe po prisotnosti volilnih odborov, kakor tudi doseganje hitrejših rezultatov volitev itn. Temu nasprotujejo stališča o tem, v kolikšni meri bi tak način glasovanja lahko bil resnično varčnejši, zlasti v primeru uvedbe vzporednega spletnega

glasovanja h klasičnemu sistemu volitev s papirnatimi glasovnicami, ki bi ga bilo smotrno ohraniti vsaj za starejše in za tiste, ki nimajo možnosti, da bi glasovali preko interneta. Predvsem se pa pri nasprotnih stališčih pojavljajo dvomi v varnost izvedbe tovrstnih volitev (zagotoviti tajnost, svobodo glasovanja, varstvo osebnih podatkov...).

Pri uvajanju spletnega glasovanja so previdne tudi druge države. Tako ima v praksi elektronske volitve samo Estonija, ki vzporedno nudi tudi "fizično" glasovanje. Več razvitih svetovnih držav, med drugim Švica, Norveška, Nemčija, ZDA in Kanada, je že izvedlo pilotne projekte e-volitev, a jih je opustilo, ker so njihovi strokovnjaki za informacijsko varnost v vsakem primeru ocenili, da je tehnološki vidik glasovanja na daljavo mogoče zlorabiti in spremeniti izid volitev. Tudi Estoncem so **mednarodni strokovnjaki že povedali** (<https://jhalderm.com/pub/papers/ivoting-ccs14.pdf>), da je njihov volilni sistem dokazljivo zelo ranljiv in da je z njim mogoče manipulirati, ter jim celo priporočili, da ga prenehajo uporabljati, dokler tehnologija ne ponudi zanesljivejših rešitev (**več o tem v spletnem članku** <https://siol.net/digisvet/novice/to-je-najvecje-vprasanje-prihodnosti-volitev-v-sloveniji-453274>).

Vlada RS je v preteklih letih pripravila več predlogov sprememb volilne zakonodaje, vendar so bili vsi poskusi uvedbe spletnih volitev zaradi nezadostne politične podpore neuspešni. Ob tem je smiselno opozoriti na visoko politično soglasje, ki se zahteva za sprejem sprememb temeljne volilne zakonodaje, za sprejem sprememb in dopolnitev Zakona o volitvah v državni zbor je namreč potrebna dvotretjinska absolutna večina.

Na ministrstvu se zavzemamo za vzpostavitev čim več elektronskih storitev javne uprave in tudi za njihovo čim večjo uporabo. Na področju volitev in referendumov obstaja možnost spletne oddaje podpore zahtevi za razpis referendumov. Dodatno je ob vsakih volitvah na Portalu eUprava na voljo elektronski obrazec »E-obvestila volivcev« na podlagi katerega je volivcem poenostavljeno obveščanje volilnih organov, da želijo glasovati na volitvah na drug način (gre za t.i. posebne oblike glasovanja: na diplomatsko konzularnem predstavništvu Republike Slovenije ali po pošti v tujini, izven okraja stalnega prebivališča, po pošti v Sloveniji, na domu itd.). Z uporabo tovrstnih storitev se postopoma gradi tudi zaupanje državljanov v elektronske storitve in posledično tudi v internetne volitve.

Menimo, da bo za prihodnost spletnega glasovanja ključnega pomena razvoj šifrirnih tehnologij in boljših metod zagotavljanja varnega informacijskega okolja ter sistemska ureditev spletnega glasovanja v volilni in referendumski zakonodaji, predhodno pa bo potrebno opraviti temeljit razmislek in podrobno posvetovanje s strokovno in širšo javnostjo, da bi tako prišli do prepričljive in zaupanja vredne rešitve. Več informacij o uvedbi e-volitev tudi s strani strokovnjakov za informacijsko varnost je dostopnih tudi v magnetogramu Odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo Državnega zbora (61. nujna seja) z dne 5. 12. 2017 (celoten magnetogram je dostopen na naslednji spletni povezavi:

<https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VII&type=magdt&uid=807E52B313D1A3A5C12581F300445786>).

2. Ali lahko oddam elektronsko podporo listi kandidatov?

Glede na veljavno zakonodajo volivec ne more elektronsko oddati podpore listi kandidatov oz. kandidatu. Volivec lahko da svojo podporo s podpisom na predpisanem obrazcu, ki ga podpiše na upravni enoti.

Na ministrstvu se zavzemamo za vzpostavitev čim več elektronskih storitev javne uprave, zato smo tudi že večkrat preučevali možnost vzpostavitve nove elektronske storitve oddaje podpore kandidatu za predsednika republike, poslanca državnega zbora in tudi evropskega poslanca. Ugotovili smo, da je pred vzpostavitvijo nove elektorske storitve e-uprave oz. pred digitalizacijo postopka oddaje podpore kandidatu najprej potrebno spremeniti oz. dopolniti zakonsko podlago. Za oddajo podpore kandidatom se za vse tri vrste kandidatov uporablja ZVDZ. ZVDZ v prvem odstavku 47. člena določa, da volivec da svojo podporo s podpisom na predpisanem obrazcu. Obrazec volivec podpiše osebno pred pristojnim organom, ki vodi evidenco volilne pravice (na upravni enoti), ne glede na kraj stalnega prebivališča.

Kot že navedeno ZVDZ ne določa možnosti oddaje podpore kandidatom z varnim elektronskim podpisom, overjenim s kvalificirani potrdilom. Za vzpostavitev takšne elektronske storitve javne uprave je najprej potrebna primerna zakonska podlaga, kjer je potrebno določiti pristojni organ za sprejem elektronsko podpisanih obrazcev in potrditev takih obrazcev. Hkrati se pri tem vzpostavlja nova elektronska evidenca osebnih podatkov (evidenca potrjenih obrazcev) za katero pa mora biti zagotovljeno spoštovanje določb Zakona o varstvu osebnih podatkov. Informacijski sistem bi moral tudi preprečiti zlorabe, da bi volivec svojo podporo dal več kot enkrat (drugi odstavek 46. člena ZVDZ).

Opozarjamo, da je pri spremembi temeljne volilne zakonodaje najprej potrebno doseči visoko politično soglasje, za sprejem Zakona o volitvah v državni zbor je namreč potrebna dvotretjinska večina glasov vseh poslancev.